An Roinn Oideachais agus Eolaíochta **M.22T**

Scrúdú Ardteistiméireachta, 2002

STAIR - ARDLEIBHÉAL

(400 marc)

DÉ MÁIRT - 11 MEITHEAMH - TRÁTHNÓNA, 2.00 go dtí 5.20

Ná freagair ach as AON CHÚRSA AMHÁIN (Cúrsa I nó Cúrsa II). Tá na ceisteanna go léir ar chómharc.

THALL →

CÚRSA I

Sibhialtacht an Renaissance

(Stair na hÉireann, 1477-1625; Stair na hEorpa, 1453-1618)

CÚIG CHEIST a fhreagairt. Ná freagair ach ceist **AMHÁIN** as gach ceann de na ranna, **A,B,C,D,E.**

A

A.1. Anraí VII, 1485 – 1509
Déan plé ar an gcaidreamh idir Éire agus an chéad mhonarc Túdarach, Anraí VII.
(80)

A.2. Teaghlach Chill Dara
Déan trácht ar an saol mar a bhí ag Teaghlach Chill Dara i rith réimeas Anraí VIII, 1509 – 1547.
(80)

A.3. Na Tiarnais Ghaelacha
Déan cur síos ar na príomhstruchtúir pholaitíochta agus shóisialta a bhain leis na Tiarnais Ghaelacha i dtús an séú haois déag.
(80)

A.4. Anraí VIII, 1509 – 1547
Déan trácht ar an bpolasaí a bhí ag Anraí VIII i leith an Reifirméisin in Éirinn, 1509 – 1547.
(80)

A.5. Máire Túdar, 1553 – 1558
Déan plé ar na polasaithe a bhí ag an Bhanríon Máire Túdar, 1553 – 1558, i leith na hÉireann.
(80)

B

B.1. An tSocraíocht Eaglasta Eilíseach
Déan trácht ar an tSocraíocht Eaglasta Eilíseach in Éirinn.
(80)

B.2. Seán Ó Néill
Tabhair breithmheas ar ghníomhréim Sheáin Uí Néill.
(80)

B.3. An Mhumha
Na dreamanna a chuir i gcoinne riail na Banríona Eilís gCúige Mumhan, déan plé ar na cúiseanna a bhí acu leis sin a dhéanamh agus ar na modhanna a d'úsáid siad.
(80)

B.4. An Cogadh Naoi mBliana, 1594 – 1603
Tabhair cúiseanna gur theip ar airm Eilíse i dtús ama i rith an Chogaidh Naoi mBliana in Éirinn, 1594 – 1603, ach gur éirigh leo sa deireadh.
(80)

B.5. Teitheadh na nIarlaí
"B'iontach an deis é don Choróin é Teitheadh na nIarlaí." Déan é sin a phlé.
(80)

C

C.1. Titim Chonstantinople, 1453
Déan plé ar an tábhacht a bhain le Titim Chonstantinople, 1453 agus mínigh cén fáth gur tháinig forleathnú ar an Impireacht Otamánach (Turcach) ina dhiaidh sin.
(80)

C.2. An Renaissance san Iodáil
Déan trácht ar bhunús agus ar phríomhthréithe an Renaissance san Iodáil.
(80)

C.3. Turais Taiscéalaíochta
Mínigh cén fáth go raibh an Spáinn agus an Phortaingéil ag gabháil do thurais taiscéalaíochta agus tabhair breithmheas ar an tionchar a bhí ag na turais sin ar an Eoraip.
(80)

C.4. Séarlas V
Déan plé ar ghníomhréim Shéarlais V ón mbliain 1516 go dtí an bhliain 1555.
(80)

C.5. Erasmus
Tá sé ráite go raibh tionchar ag Desiderius Erasmus ar an Renaissance agus ar an Reifirméisean araon. Déan é sin a phlé.
(80)

D

D.1. An Reifirméisean

"Réabhlóid a bhí sa Reifirméisean." Déan é sin a phlé.

(80)

D.2. Jean Calvin

Déan trácht ar Jean Calvin, ar a chuid tuairimí agus ar leathadh an Chailbhíneachais san Eoraip sa séú haois déag.

(80)

D.3. An Frith-Reifirméisean

Déan scrúdú ar an bhFrith-Reifirméisean sa séú haois déag san Eoraip maidir leis na haidhmeanna a bhí aige, an tionchar a bhí aige ar dhaoine agus ar an méid a d'éirigh leis a thabhairt i gcrích.

(80)

D.4. Eilís I, 1558 – 1603

I stair Shasana tugtar "Aois Órga" go minic ar réimeas Eilís I, 1558 – 1603. Déan é sin a phlé.

(80)

D.5. Éirí Amach na hÍsiltíre, 1566 – 1609

Déan plé ar an gcúlra a bhí le hÉirí Amach na hÍsiltíre, 1566 – 1609, agus ar na cúiseanna a bhí leis. Mínigh cén fáth go raibh an bua ag lucht an éirí amach.

(80)

E

E.1. Éire, 1477 – 1625
Ábhar Taighde

(i) Scríobh cuntas ar an ábhar taighde i stair na hÉireann, 1477 – 1625, a bhfuil staidéar speisialta déanta agat air ach **nach bhfuil tú tar éis a úsáid** sna freagraí i Roinn **A** agus i Roinn **B.**

(56)

(ii) Ainmnigh **DHÁ** fhoinse a d'úsáid tú i do chuid taighde agus tabhair breithmheas gairid ar cheann **AMHÁIN** díobh.

(14)

(iii) Maidir leis an taighde a rinne tú ar do ábhar, abair cén chaoi ar chuir sé le do chuid eolais ar an bpáirt sin den chúrsa staire.

(10)

E.2. Aiste

Scríobh aiste ar cheann **AMHÁIN** díobh seo a leanas:

(i) Galldú na hÉireann, 1477 – 1625.
(ii) Polasaí "Géilleadh agus Athbhronnadh".
(iii) "Tomás Dubh" de Buitléir, 10ú hIarla Urmhumhan.
(iv) Armáid na Spáinne agus Éire.
(v) Tráchtáil agus trádáil in Éirinn sa séú haois déag.

(80)

E.3. An Eoraip, 1453 – 1618
Ábhar Taighde

(i) Scríobh cuntas ar an ábhar taighde i stair na hEorpa, 1453 – 1618, a bhfuil staidéar speisialta déanta agat air ach **nach bhfuil tú tar éis a úsáid** sna freagraí i Roinn **C** agus i Roinn **D.**

(56)

(ii) Ainmnigh **DHÁ** fhoinse a d'úsáid tú i do chuid taighde agus tabhair breithmheas gairid ar cheann **AMHÁIN** díobh.

(14)

(iii) Maidir leis an taighde a rinne tú ar do ábhar, abair cén chaoi ar chuir sé le do chuid eolais ar an bpáirt sin den chúrsa staire.

(10)

E.4. Aiste

Scríobh aiste ar cheann **AMHÁIN** díobh seo a leanas:

(i) Ferdinando agus Isabella na Spáinne.
(ii) Renaissance "an Tuaiscirt".
(iii) Anraí IV na Fraince.
(iv) Forbairtí i gcúrsaí eolaíochta, 1453 – 1618.
(v) Bunús an Chogaidh Tríocha Bliain.

(80)

THALL→

CÚRSA II

Sibhialtacht na Linne Seo

(Stair na hÉireann, 1868-1966; Stair na hEorpa, 1870-1966)

CÚIG CHEIST a fhreagairt. Ná freagair ach ceist **AMHÁIN** as gach ceann de na ranna **A,B,C,D,E.**

A

A.1. **Isaac Butt**
Déan plé ar bhunús, ar aidhmeanna agus ar fhás ghluaiseacht an Rialtais Dúchais faoi cheannas Isaac Butt.
(80)

A.2. **Micheál Dáibhid**
Déan plé ar an bpáirt a ghlac Micheál Dáibhid i gcúrsaí na hÉireann.
(80)

A.3. **Aontachtas Cuiditheach**
Tabhair breithmheas ar na buntáistí d'Éirinn a tháinig as Aontachtas Cuiditheach ("rialtas dúchais a mharú le cineáltas") sna blianta, 1885 – 1905.
(80)

A.4. **Páirtí Parlaiminteach na hÉireann**
Déan cur síos ar stair Pháirtí Parlaiminteach na hÉireann ó bhás Pharnell (1891) go dtí Olltoghchán na bliana 1918.
(80)

A.5. **Bunú Thuaisceart Éireann**
Déan plé ar na tarlachtaintí suas go dtí 1920 gur tháinig díobh bunú Thuaisceart Éireann.
(80)

B

B.1. **Cogadh na Saoirse, 1919 – 1921**
Déan trácht ar bhunús Chogadh na Saoirse, mar a throideadh an cogadh agus na torthaí a bhí ar an gcogadh.
(80)

B.2. **Cumann na nGaedheal, 1922 – 1932**
Déan plé ar an tuairim gur mhór iad na dúshláin a bhí le sárú ag Cumann na nGaedheal i dtús ama ach go rabhadar tar éis a lán a thabhairt i gcrích faoin mbliain 1932.
(80)

B.3. **Caidreamh Angla-Éireannach, 1922 – 1949**
Tabhair breithmheas ar an scéal mar a bhí i gcaidreamh Angla-Éireannach, 1922 – 1949.
(80)

B.4. **Tuaisceart Éireann, 1920 – 1966**
Déan cur síos ar na deacrachtaí a bhí le sárú ag Tuaisceart Éireann i rith na tréimhse, 1920 – 1966, agus tabhair breithmheas ar na hiarrachtaí a deineadh chun na deacrachtaí sin a réiteach.
(80)

B.5. **Seán Lemass**
Tabhair breithmheas ar an méid a rinne Seán Lemass i stair na hÉireann suas go dtí 1966.
(80)

C

C.1. **Bismarck**
Cé chomh maith is a d'éirigh le Bismarck an tsíocháin a choimeád sa bhaile agus thar lear i rith na tréimhse, 1871 – 1890?
(80)

C.2. **An Rúis, 1870 – 1917**
"Faoi riail na Sár ó 1870 go dtí 1917 bhí an Rúis faoi thionchar leasuithe, frithsheasamh in aghaidh na leasuithe agus réabhlóidí." Déan é sin a phlé.
(80)

C.3. **Ceist an Oirthir**
" Ó Chomhdháil Bheirlín, 1878, go dtí feallmharú Sarajevo, 1914, bhí géarchéim i ndiaidh géarchéime sna Balcáin ag bagairt ar shíocháin na hEorpa." Déan é sin a phlé.
(80)

C.4. **Caidreamh Angla-Ghearmánach, 1890 – 1914**
Déan trácht ar an iomaíocht a d'fhás idir an Ghearmáin agus an Bhreatain Mhór sa tréimhse, 1890 – 1914.
(80)

C.5. **Socraíocht Síochána**
Déan plé ar na láidreachtaí agus na laigí a bhain leis an tsocraíocht síochána i ndiaidh an Chéad Chogaidh Dhomhanda .
(80)

D

D.1. Hitler agus Mussolini: polasaithe eachtracha
Na polasaithe eachtracha a lean Hitler agus Mussolini, cé chomh mór is a bhíodar ciontach le briseadh amach an Dara Cogadh Domhanda?
(80)

D.2. Cogadh Cathartha na Spáinne, 1936 – 39
Mínigh cén fáth gur bhris cogadh cathartha amach sa Spáinn sa bhliain 1936 agus déan plé ar an gcaoi a ndeachaigh an cogadh i bhfeidhm ar an domhan go hidirnáisiúnta.
(80)

D.3. Stalin
Nuair a rinneadh ionradh ar an Rúis sa bhliain 1941, cén dul chun cinn a bhí déanta ag Stalin maidir len a pholasaí "sóisialachas in aon tír amháin"?
(80)

D.4. An Dara Cogadh Domhanda: na torthaí
Cérbh iad na torthaí a bhí ar an Dara Cogadh Domhanda sa mhéid is a bhain sé leis an Eoraip?
(80)

D.5. Charles de Gaulle
Déan cur síos ar an bpáirt a bhí ag Charles de Gaulle i stair na Fraince sna blianta 1939 go dtí 1966.
(80)

E

E.1. Éire, 1868 – 1966
Ábhar Taighde

(i) Scríobh cuntas ar an ábhar taighde i stair na hÉireann a bhfuil staidéar speisialta déanta agat air ach **nach bhfuil tú tar éis a úsáid** sna freagraí i Roinn **A** agus i Roinn **B**.
(56)

(ii) Ainmnigh **DHÁ** fhoinse a d'úsáid tú i do chuid taighde agus tabhair breithmheas gairid ar cheann **AMHÁIN** díobh.
(14)

(iii) Maidir leis an taighde a rinne tú ar do ábhar, abair cén chaoi ar chuir sé le do chuid eolais ar an bpáirt sin den chúrsa staire.
(10)

E.2. Aiste
Scríobh aiste ar cheann **AMHÁIN** díobh seo a leanas:

(i) Náisiúnachas cultúrtha i ndeireadh an naoú haois déag.
(ii) Stailc agus Frithdhúnadh na bliana 1913.
(iii) An Chuntaois Constance Markievicz.
(iv) Na Léinte Gorma.
(v) Nollaig de Brún.
(80)

E.3. An Eoraip, 1870 – 1966
Ábhar Taighde

(i) Scríobh cuntas ar an ábhar taighde i stair na hEorpa, 1870 – 1966, a bhfuil staidéar speisialta déanta agat air ach **nach bhfuil tú tar éis a úsáid** sna freagraí i Roinn **C** agus i Roinn **D**.
(56)

(ii) Ainmnigh **DHÁ** fhoinse a d'úsáid tú i do chuid taighde agus tabhair breithmheas gairid ar cheann **AMHÁIN** díobh.
(14)

(iii) Maidir leis an taighde a rinne tú ar do ábhar, abair cén chaoi ar chuir sé le do chuid eolais ar an bpáirt sin den chúrsa staire.
(10)

E.4. Aiste
Scríobh aiste ar cheann **AMHÁIN** díobh seo a leanas:

(i) Cás Dreyfus.
(ii) An Ghearmáin faoi Weimar, 1919 – 33.
(iii) Gluaiseacht na Sufraigéidí sa Bhreatain.
(iv) Nikita Khrushchev.
(v) An ghluaiseacht i dtreo na haontachta Eorpaigh ó dheireadh an Dara Cogadh Domhanda go dtí 1966.
(80)